

فصلنامه علمی - پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء (س)

سال یازدهم، شماره ۳۹، پاییز ۸۰

سنجش کتابخانه‌های عمومی استان کردستان بر اساس طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴)

دکتر زاهد بیگدلی*
سید مهدی حسینی

چکیده

در این مقاله نویسندگان وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان کردستان را بر اساس طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴) مورد بررسی قرار داده‌اند. برای انجام این مقایسه دو تحلیل صورت گرفته است. لذا میانگین کلی ۹ معیار ساعات کار روزانه، مساحت کل، مساحت زیر بنا، تعداد کتب، افزایش سالانه کتب، تعداد اعضا، تعداد کارکنان، تعداد قفسه و تعداد صندوق با طبقه‌بندی دیانی مقایسه کرده‌اند و براساس نتایج حاصل از این مقایسه ضرورت‌های برنامه‌ریزی مشخص شده است. سپس در تحلیل خرد، وضعیت ۹ معیار مربوط به هرکتابخانه با میانگین استان کردستان و با طبقه‌بندی دیانی مقایسه و برای هر کتابخانه اولویت جهت حرکت پیشنهاد کرده‌اند.

* - عضو هیأت علمی دانشگاه شهید چمران

مقدمه

اینک زمانی است که همه در به کار بردن تکنولوژی اطلاعات از یکدیگر پیشی می‌گیرند و پیشرفت‌های حاصل شده در زمینه تکنولوژی اطلاعات واقعاً خیره کننده است و حتی در مورد جایگزینی شکل‌های دیجیتالی اطلاعات به جای اشکال چاپی و کاغذی بحث‌های زیادی شده است، بنابراین ضرورت دارد از کتابخانه‌های عمومی و انجام کارهای تحقیقاتی در این زمینه نیز سخنی به میان آید.

به جرات می‌توان گفت کتابخانه عمومی به عنوان تشکیلات اجتماعی دارای خاصیت انعطاف‌پذیری است و در هزاره سوم میلادی افراد و جوامعی می‌توانند به قدرت اقتصادی و اجتماعی رفاه بیشتر دسترسی پیدا کنند که به اطلاعات بیشتری دسترسی داشته باشند و آن را بیشتر به خدمت گیرند. اگر در این روند حرکت نکنیم دور فقر اطلاعاتی و فقر اقتصادی و اجتماعی هم چنان ادامه خواهد یافت و توسعه و عدالت جامعه عمل نخواهد پوشید (مزینانی، ۱۳۷۸). کتابخانه‌های عمومی از ارکان اصلی و اساسی جوامع‌اند و چنانچه به قدر لازم و با شرایط کافی و مناسب شأن فرهنگ و تمدن پویا تأسیس گردند و مدیران مجرب و مطلع و کارکنان متخصص با مدیریتی علمی، کتابخانه‌ها را اداره کنند، می‌توانیم امیدوار باشیم که در سایه دسترسی پذیری منابع دانش مورد نیاز جامعه، عده بیشتری از مردم به سوی کتابخانه و مطالعه کتاب، برای افزایش آگاهی و دانایی، ترغیب شوند و مآلاً از لحاظ علمی، به ترقیات و پیشرفت‌های مقتضی جهان معاصر نائل گردند (صافی، ۱۳۷۹).

بعضی از محققان علوم اجتماعی کتابخانه‌های عمومی را به عنوان قلب جامعه در نظر می‌گیرند که می‌تواند با تپش‌ها و پویایی دائمی خود جریان‌های مثبت فرهنگی را در جامعه به گردش در آورد. این نکات مثبت و نقش‌های ارزنده کتابخانه‌های عمومی به شرطی تأثیر و کارآیی مطلوب در جامعه می‌تواند داشته باشد که از نظر کمی و کیفی در سطح مطلوب قرر داشته باشند.

با توجه به موارد یاد شده، لازم است که کتابخانه‌های عمومی مورد ارزیابی کمی و کیفی قرار گیرند و برای پیشرفت آنها برنامه‌ریزی شود. با توجه به اهمیتی که کتابخانه‌های عمومی دارند و با توجه به عدم وجود یک بررسی علمی در مورد کتابخانه‌های عمومی استان کردستان، پژوهشگران

بر آن شدند که وضعیت کمی کتابخانه‌های عمومی استان کردستان را با توجه به طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴)، بررسی نمایند.

از آنجا که کتاب و کتابخوانی در توسعه جوامع نقش بارز و چشمگیری دارند، دسترسی به کتاب و مواد خواندنی اهمیت خاص می‌یابد. اما استان کردستان جزو استان‌های محروم کشور است و با توجه به پایین بودن نسبی وضع اقتصادی مردم این استان اهمیت کتابخانه‌های عمومی برای دستیابی به منابع اطلاعاتی چند برابر می‌شود. برای بالا بردن فرهنگ عمومی و افزایش میزان مشارکت مردم در طرح‌های استانی و ملی و فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی لازم است به کتابخانه‌های عمومی این استان به عنوان عاملی مؤثر در توسعه فرهنگی توجه بیشتری بشود.

پیشینه

قبلاً درجه‌بندی کتابخانه‌های عمومی ایران به طور خاص در دو اثر زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

مورد اول کاری است که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۷۰ با عنوان «شناسنامه کتابخانه‌های عمومی ایران» منتشر شد. در کتاب مذکور اطلاعات زیر برای ۵۰۱ کتابخانه عمومی موجود تا سال ۱۳۷۰ ارائه شده است:

تعداد میز مطالعه	تعداد مجموعه	درجه کتابخانه
تعداد میز مطالعه	تعداد اعضا	ساعات کار روزانه ^۱
تعداد برگه‌دان	تعداد کارکنان	مالکیت ساختمان
تعداد نشریات	تعداد قفسه	× مساحت کل
تعداد کتب ارسال شده	تعداد صندلی	× مساحت زیر بنا
تعداد کتب امانت داده شده	فعالیت‌های جنبی	مساحت سالن مطالعه
آمار موضوعی کتاب‌ها		× تعداد کتب

۱ - معیارهایی که دارای علامت «X» هستند در مقاله دیانی (۱۳۷۴) و در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

و بر اساس امکانات موجود برای معیارهای فوق در کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۵۰۱ کتابخانه موجود در سال ۱۳۷۰ را به شرح زیر درجه بندی کرده است:

مرکزی	باب ۱	درجه ۱	باب ۲	درجه ۲	باب ۶
درجه ۳	باب ۲۸	درجه ۴	باب ۵۹	درجه ۵	باب ۱۵۳
درجه ۶	باب ۲۵۲				

در کتاب «شناسنامه کتابخانه‌های عمومی ایران» به ۱۰ کتابخانه عمومی استان کردستان اشاره شده و مجموعه و تعداد کارکنان و سطح زیر بنا و ۰۰۰ ذکر گردیده است. در این کتاب از ۱۰ باب کتابخانه عمومی استان کردستان ۲ باب درجه چهار، ۴ باب درجه پنج و ۴ باب درجه شش اعلام شده است. از آن زمان تاکنون تعدادی کتابخانه عمومی دیگر در شهرها و بخش‌های این استان تأسیس شده است که در کتاب مذکور نیامده است.

مورد دوم مقاله محمد حسین دیانی (۱۳۷۴) می‌باشد که با عنوان «استانداردهای کمی برای کتابخانه‌های عمومی با نگاهی به کتابخانه‌های عمومی خوزستان» در مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز منتشر شده است. وی ابتدا موجه بودن درجه‌بندی کتابخانه‌های عمومی کشور توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر اساس ۹ معیار (ساعات کار، مساحت کل، مساحت زیر بنا، تعداد کتب، تعداد افزایش سالانه کتب، تعداد اعضاء، تعداد کارکنان، تعداد قفسه‌ها، و تعداد صندوق‌ها) را مورد بررسی قرار داده و نیز جایگاه کتابخانه‌های عمومی خوزستان را بر اساس همین درجه بندی مشخص نموده است. سپس وجود یا عدم وجود همبستگی بین این ۹ معیار در کتابخانه‌های با درجات متفاوت را نیز تعیین نموده است. دیانی بر اساس ۹ معیار مذکور (در سال ۱۳۷۴)، یک نوع طبقه‌بندی برای کتابخانه‌های عمومی کشور پیشنهاد نموده است (جدول ۱).

جدول ۱: طبقه‌بندی پیشنهادی دبانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی کشور با توجه به ۹ معیار

کتابخانه درجه ۳					
معیارها	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	میانه	چارک سوم
ساعات کار روزانه	۱۰/۳۹	۲/۳۱	۹/۷۵	۱۱/۵۰	۱۲
مساحت کل	۱۴۷۱	۱۹۲۲	۳۴۲	۸۰۸	۲۰۲۵
مساحت زیربنا	۶۹۱	۴۸۵	۲۵۲	۷۰۰	۹۸۷
تعداد کتب	۱۵۳۷۰	۳۵۵۱	۷۰۸۸	۱۴۱۰۵	۱۹۹۴۴
افزایش سالانه کتب	۳۱۷	۱۰۸	۲۱۰	۲۸۸	۴۰۵
تعداد اعضاء	۱۹۹۱	۱۸۶۵	۳۴۸	۱۴۸۷	۳۳۰۳
تعداد کارکنان	۳	۲	۱	۳	۵
تعداد قفسه	۶۴	۴۲	۳۲	۵۴	۸۰
تعداد صندوقی	۸۹	۵۸	۵۰	۸۸	۱۰۵
کتابخانه درجه ۴					
معیارها	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	میانه	چارک سوم
ساعات کار روزانه	۱۰/۴۸	۲/۱۶	۹/۲۵	۱۱/۵۰	۱۲
مساحت کل	۱۳۰۹	۱۰۹۶	۳۹۱	۱۰۲۵	۱۹۰۷
مساحت زیربنا	۵۶۷	۴۱۶	۳۴۰	۴۵۰	۸۱۰
تعداد کتب	۱۱۱۴۱	۴۴۹۶	۸۶۵۱	۱۰۹۳۳	۱۳۹۹۱
افزایش سالانه کتب	۳۱۲	۱۲۳	۲۱۰	۲۸۸	۳۶۳
تعداد اعضاء	۹۹۳	۷۰۱	۴۰۹	۸۶۵	۱۳۸۶
تعداد کارکنان	۲/۸	۱/۳۰	۲	۳	۴
تعداد قفسه	۴۲	۲۱	۲۴	۴۰	۸۵
تعداد صندوقی	۷۱	۳۶	۴۶	۶۰	۹۳

کتابخانه درجه ۵					
معیارها	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	میانه	چارک سوم
ساعات کار روزانه	۱۰/۳۶	۲/۱۴	۹/۵۰	۱۱/۵۰	۱۲
مساحت کل	۷۷۸	۱۰۵۰	۲۴۴	۵۰۰	۸۸۷
مساحت زیرینا	۳۱۸	۲۲۷	۱۵۰	۲۳۶	۴۵۰
تعداد کتب	۹۱۴۱	۲۹۴۸	۶۴۷	۸۹۲۴	۱۱۲۷۸
افزایش سالانه کتب	۲۴۹	۵۵	۲۱۰	۲۱۰	۲۸۸
تعداد اعضاء	۷۷۹	۷۰۳	۲۷۲	۵۴۱	۹۵۵
تعداد کارکنان	۲/۰۲	۰/۹۸	۱	۲	۳
تعداد قفسه	۳۲	۱۵	۱۹	۳۲	۴۲
تعداد صندوقی	۴۶	۲۳	۳۰	۴۰	۵۵
کتابخانه درجه ۶					
معیارها	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	میانه	چارک سوم
ساعات کار روزانه	۸/۵۱	۲/۲۵	۶/۵۰	۷/۵	۱۱
مساحت کل	۱۲۴۸	۱۴۵۸	۲۸۰	۷۵۹	۱۸۰۰
مساحت زیرینا	۱۵۹	۱۲۸	۷۲	۱۲۰	۱۹۲
تعداد کتب	۴۹۷۴	۲۰۶۸	۳۳۸۶	۴۸۰۰	۶۴۳۵
افزایش سالانه کتب	۲۲۱	۴۹	۲۱۰	۲۱۰	۲۱۰
تعداد اعضاء	۳۲۰	۲۷۲	۱۴۴	۲۳۲	۴۲۵
تعداد کارکنان	۱/۴۳	۰/۶۵	۱	۱	۲
تعداد قفسه	۲۱	۱۶	۱۴	۱۸	۲۳
تعداد صندوقی	۳۱	۲۴	۱۸	۲۶	۳۷

دیانی در مورد اعتبار این طبقه‌بندی پیشنهادی چنین می‌نویسد:

درست است که با گذشت زمان وضعیت معیارهای مورد نظر در کتابخانه‌های با درجات متفاوت تغییر می‌یابند و این احتمال هست که داده‌های جدول ۷ (جدول ۱) به مرور اعتبار خود را از دست بدهند. این امر برای کتابخانه‌های درجه ۳ و درجه ۴ که تعداد آنها بسیار اندک است زودتر به وقوع می‌پیوندد، اما، داده‌های جدول ۷ (جدول ۱) برای درصد بسیار بالایی از کتابخانه‌های عمومی کشور و استان [خوزستان] برای سال‌های دراز معتبر باقی خواهد ماند. حرکت از کتابخانه‌های درجه ۶ و درجه ۵ و رسیدن به کتابخانه‌های درجه ۳ حرکتی نیست که به سرعت و در ظرف چند سال، مثلاً یک برنامه توسعه عملی باشد (دیانی، ۱۳۷۴).

بر اساس نتایجی که دیانی از بررسی درجه‌بندی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای کتابخانه‌های عمومی به دست آورده است، درجه‌بندی مذکور فقط در دو مورد، متمایز ساختن کتابخانه‌های درجه ۶ از سایر کتابخانه‌ها و کتابخانه‌های درجه ۵ از کتابخانه‌های درجه ۳ تواناست. وی معتقد است که بر اساس درجه‌بندی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای کتابخانه‌های عمومی نمی‌توان جهت و شتاب حرکت توسعه برای تک تک معیارها را مشخص کرد. دیانی در طبقه‌بندی پیشنهادی برای کتابخانه‌های عمومی درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ سراسر کشور و نیز کتابخانه‌های خوزستان میانگین، انحراف استاندارد، چارک اول، میانه و چارک سوم هر کدام از ۹ معیار مورد نظر را در جدول ۷ (جدول ۱) ارائه نموده است. وی معتقد است که بر اساس مقایسه میان موارد مذکور در این جدول، هم کتابخانه‌های یک استان می‌توانند اهداف کوتاه مدت و بلند مدت خود را برای تک تک معیارها مشخص سازند و هم این که هر کتابخانه می‌تواند اولویت خود را در مورد هر یک از ۹ معیار در مقایسه با کتابخانه‌های استان یا در مقایسه با گروه کتابخانه‌های هم درجه خود در سطح کشور [در صورت انجام حرکتی هماهنگ] مشخص سازد (دیانی، ۱۳۷۴).

با توجه به این که در مورد معیارهای کمی برای کتابخانه‌های عمومی سراسر ایران غیر از کار دیانی و درجه‌بندی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کار دیگری توسط پژوهشگران حاضر مشاهده نشده است، بر آن شدیم که طبقه‌بندی دیانی را مبنای کار قرار دهیم.

بیان مسأله

بررسی‌های به عمل آمده توسط پژوهشگران حاضر حاکی از این است که اطلاعات علمی درستی در مورد کتابخانه‌های عمومی استان کردستان موجود نیست. مسأله اصلی تحقیق حاضر این است که با توجه به طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴) در مورد کتابخانه‌های عمومی کشور، وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان کردستان در مقایسه با درجات متفاوت چگونه است؟ بعد از انجام این تحقیق معلوم می‌شود که کتابخانه‌های عمومی استان کردستان تا چه حد با طبقه‌بندی دیانی در مورد کتابخانه‌های عمومی کشور تطبیق دارد.

هدف پژوهش

هدف این پژوهش محک زدن کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با استانداردهای پیشنهادی دیانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی (درجه ۳، ۴، ۵ و ۶) کشور می‌باشد. از طریق این مقایسه مشخص می‌شود که در تحلیل کلان وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان کردستان منطبق با کدام درجه‌بندی است و در کدام معیار از وضعیت بالاتری برخوردار است و از کدام جنبه‌ها دارای نقص می‌باشد. نتایج به دست آمده از تحلیل کلان (مقایسه میانگین کل استان) می‌تواند به مدیران رده بالای کشور و استان در تصمیم‌گیری برای توسعه کتابخانه‌های عمومی کمک کند.

در تحلیل خرد تک تک کتابخانه‌ها با طبقه‌بندی دیانی مقایسه شده است. در این قسمت تعیین می‌شود که هر کتابخانه در چه سطحی از درجه‌بندی قرار دارد و برای رسیدن به سطح مطلوب‌تر به چه امکاناتی نیاز دارد. از این طریق مسئولین کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با توجه به یافته‌ها، متناسب با نیاز خود از مقامات بالا طلب امکانات نمایند.

سوالات پژوهش

پژوهش حاضر بر آنست که به پاسخ سوالات ذیل دست یابد:

- ۱- وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با درجات مختلف در مقایسه با استانداردهای کمی پیشنهادی دیانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی چگونه است؟

۲- توسعه کدام جنبه از کتابخانه‌های عمومی استان کردستان باید در اولویت قرار گیرد؟

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی است. بدین معنی که با استفاده از تعیین میانگین، انحراف استاندارد، میانه، چارک اول و چارک سوم برای معیارهای مورد مطالعه در کتابخانه‌های عمومی استان کردستان و مقایسه آنها با همان معیارها در طبقه‌بندی پیشنهادی دیانی (۱۳۷۴)، جایگاه کتابخانه‌های عمومی استان کردستان مشخص گردد.

جامعه مورد مطالعه

کل کتابخانه‌های عمومی استان کردستان در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است که جمعاً ۳۲ باب می‌باشد.

شیوه و ابزار گردآوری داده‌ها

در این پژوهش از ابزارهای زیر برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است:

الف) بررسی متون و منابع آماری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کردستان: آمار مربوط به وضعیت ۹ معیار مورد مطالعه در این تحقیق از طریق مطالعه فرم‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کردستان به دست آمده است که به صورت ماهانه و سه ماهه از کتابخانه‌های عمومی جمع‌آوری می‌کند.

ب) بررسی و مطالعه متون: «استانداردهای کمی برای کتابخانه‌های عمومی با نگاهی به کتابخانه‌های عمومی خوزستان» که در سال ۱۳۷۴ توسط محمد حسین دیانی در مجله دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز به چاپ رسیده است.

روش‌های آماری مورد نیاز

جهت مقایسه کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴)، از الگویی که

وی پیشنهاد کرده است پیروی شده است:

الگویی که برای این کار پیشنهاد می‌شود عبارت است از مقایسه وضعیت هر یک از ۹ معیار در هر کتابخانه، با وضعیت میانگین، انحراف استاندارد، چارک اول، میانه و چارک سوم همان معیار در کتابخانه‌های با درجات متفاوت و با کتابخانه‌های استان مربوطه ... پذیرش میانگین برای مقایسه وضعیت در بسیاری از موارد کاربرد دارد، اما چون میانگین تحت تأثیر نمره‌های انتهایی قرار می‌گیرد نمی‌توان تصویر روشنی از ارزش‌های متفاوت پدیده مورد مطالعه به دست آورد. چون اطمینان داریم که پنجاه درصد از ارزش‌های پدیده مورد مطالعه در محدوده چارک اول و چارک سوم هر پخش فراوانی قرار دارد، با مقایسه وضعیت مثلاً، موجودی کتابخانه خود با وضعیت کتابخانه‌های قرار گرفته در چارک اول و چارک سوم کتابخانه‌های خوزستان [در این پژوهش استان کردستان] می‌توانیم دریابیم که [هم‌تراز] کتابخانه‌های قرار گرفته در کدام یک از چارک‌ها هستیم. بجای استفاده از چارک‌ها می‌توانیم از انحراف استاندارد نیز استفاده کنیم. چون سطح زیر منحنی نرمال تقریباً سه انحراف استاندارد در طرف راست و سه انحراف استاندارد در طرف چپ میانگین قرار دارد، از مقایسه وضعیت، مثلاً، تعداد کارکنان کتابخانه‌های «الف» با میانگین و انحراف استاندارد این معیار در کتابخانه‌های خوزستان [در این پژوهش کردستان] می‌توانیم دریابیم که [هم‌تراز] کتابخانه‌های قرار گرفته در کدام یک از چارک‌ها هستیم. بجای استفاده از چارک‌ها می‌توانیم از انحراف استاندارد نیز استفاده کنیم. چون سطح زیر منحنی نرمال تقریباً سه انحراف استاندارد در طرف راست و سه انحراف استاندارد در طرف چپ میانگین قرار دارد، از مقایسه وضعیت، مثلاً، تعداد کارکنان کتابخانه‌های «الف» با میانگین و انحراف استاندارد این معیار در کتابخانه‌های خوزستان [در این پژوهش کردستان] و کتابخانه‌های با درجات متفاوت، مشخص می‌شود که کتابخانه از نظر تعداد [کارکنان] در کدام یک از شش منطقه انحراف استاندارد قرار دارد. با این گونه مقایسه‌ها هم جهت حرکت و هم شتاب حرکت برای توسعه کتابخانه مشخص می‌شود. (دیانی، ۱۳۷۴، ص. ۶۸).

با پیروی از روش پیشنهادی دیانی برای مقایسه کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با طبقه‌بندی وی به دو صورت عمل شده است:

الف) در بررسی کلان (کل کتابخانه‌های عمومی استان کردستان) از روش مقایسه میانگین و انحراف استاندارد کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با میانگین و انحراف استاندارد کتابخانه‌های موجود در طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴) استفاده شده است. برای این کار، چون داده‌های خام در تحقیق دیانی قابل دسترسی نبود، از روش مقایسه میانگین‌های مستقل با N نابرابر استفاده شد (n مربوط به نمونه‌های پژوهش دیانی در دسترس بود). برای این کار از فرمول t گروه‌های مستقل با N نابرابر استفاده شده است که فرمول آن به قرار زیر است:

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S^2}{N_1} + \frac{S^2}{N_2}}}$$

که برای محاسبه t ابتدا S^2 از طریق فرمول

$$S^2 = \frac{S_1^2(N_1 - 1) + S_2^2(N_2 - 1)}{N_1 + N_2 - 2}$$

به دست آمد و سپس مقدار به دست آمده در فرمول جایگزین شد و مقدار t برای مقایسه هر معیار استان کردستان با میانگین همان معیار در کتابخانه‌های درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ محاسبه گردید (در فرمول فوق S_1 انحراف استاندارد معیار مربوط به کتابخانه‌های استان کردستان و S_2 انحراف استاندارد معیار مربوط به کتابخانه‌های درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ می‌باشد). سپس با توجه به دو سویه بودن برای α مقدار ۰/۰۵ و درجه آزادی ($n - 2$) در نظر گرفته شد.

برای به دست آوردن t جدول برابر با n ‌های مورد نظر که به طور مشخص در جدو t استیودنت وجود نداشت از شیوه درون یابی استفاده شد. پس از تعیین t جدول، مشخص گردید که کدام یک از معیارهای کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با کدام یک از درجات موجود در طبقه‌بندی دیانی تفاوت معنی دار دارند و این تفاوت در چه جهتی است.

ب) در تحلیل خرد (مقایسه تک تک کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با طبقه‌بندی دیانی و با میانگین استان کردستان)، از روش مقایسه هر کدام از ۹ معیار موجود در کتابخانه مورد مطالعه با چارک اول، میانه و چارک سوم طبقه‌بندی دیانی و میانگین استان کردستان پیروی شده است. ابتدا هر کدام از ۹ معیار موجود در هر کتابخانه با چارک اول، میانه و چارک سوم استان کردستان مقایسه گردیده و جایگاه معیار مذکور نسبت به کل استان تعیین شده است. در این قسمت مشخص شده که معیار مورد مطالعه در کدامیک از مکان‌های توزیع فراوانی (پایین‌تر از چارک اول، هم‌تراز چارک اول، بین چارک اول و میانه، هم‌تراز میانه، بین میانه و چارک سوم، هم‌تراز چارک سوم و یا بالاتر از چارک سوم) استان کردستان قرار دارد.

سپس، هر کدام از ۹ معیار مورد مطالعه در هر کدام از کتابخانه‌های عمومی استان کردستان به ترتیب با معیار نظیرش در کتابخانه‌های درجه ۶، ۵، ۴ و ۳ موجود در طبقه‌بندی دیانی مقایسه گردیده است و وضعیت آن در فاصله پایین‌تر از چارک اول تا بالاتر از چارک سوم متناسب با درجات کتابخانه‌های پیشنهادی دیانی، با ذکر درجه نظیرش، مشخص شده است. مثلاً، «درجه ۳» در زیر چارک سوم، در مقابل «معیار ساعات کار روزانه» برای کتابخانه عمومی «بانه» بدین معنی است که این کتابخانه از نظر معیار «ساعات کار روزانه» هم‌تراز کتابخانه‌هایی است که در چارک سوم کتابخانه‌های درجه ۳ قرار دارند (جدول ۵).

از این طریق مشخص شده است که کتابخانه مورد مطالعه در کدام یک از ۹ معیار دارای کمبود است. با توجه به همین کمبود مشاهده شده، جهت حرکت کتابخانه پیشنهاد شده است.

یافته‌ها

تحلیل کلان: مقایسه کلی کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴)

در این قسمت سعی شده است وضعیت کلی کتابخانه‌های عمومی استان کردستان در مقایسه با طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ کشور مورد بررسی قرار گیرد و مشخص شود که کتابخانه‌های عمومی استان کردستان به طور کلی، هم‌تراز کدام درجه از

طبقه‌بندی مذکور می‌باشد. از این طریق می‌توان نقاط قوت و ضعف کل کتابخانه‌های استان را در هر کدام از ۹ معیار مشخص نمود.

بر طبق جدول ۲ تعداد کتابخانه‌های عمومی استان کردستان در سال ۱۳۷۹ مجموعاً ۳۲ باب می‌باشد که اطلاعات مربوط به ۹ معیار مورد مطالعه در هر کتابخانه از فرم‌های آماری، که سالانه توسط اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان جمع‌آوری می‌شود، به دست آمده است. در بالای جدول ۲ عنوان معیارها قرار دارد که عبارتند از: ساعات کار روزانه، مساحت کل، مساحت زیربنا، تعداد کتب، افزایش سالانه، تعداد اعضاء، تعداد کارکنان، تعداد قفسه و تعداد صندلی. در زیر هر معیار داده‌های مربوط به آن که از ۳۲ کتابخانه عمومی استان کردستان به دست آمده از کوچک به بزرگ و از بالا به پایین مرتب شده است.

جدول ۲: داده‌های مربوط به ۹ معیار در ۳۲ کتابخانه عمومی استان کردستان

تعداد صندلی	تعداد قفسه	تعداد کارکنان	تعداد اعضاء	افزایش سالانه	تعداد کتب	مساحت زیربنا	مساحت کل	ساعات کار در روز
۲۰	۶	۱	۹۴	۰	۲۸۹	۶۰	۶۰	۷
۲۰	۱۰	۱	۱۰۹	۱۸۰	۲۴۸۴	۱۸۰	۸۷	۷
۲۰	۱۰	۱	۱۲۴	۲۹۲	۲۹۷۲	۱۹۲	۱۸۰	۷
۲۱	۱۰	۱	۱۴۳	۳۱۲	۳۰۸۴	۱۹۵	۱۹۵	۷
۲۴	۱۰	۱	۱۹۹	۳۱۴	۳۱۲۰	۲۰۰	۲۰۰	۷
۲۴	۱۱	۱	۲۲۱	۳۹۱	۳۱۳۶	۲۲۵	۲۴۰	۷
۲۵	۱۲	۱	۲۵۹	۴۱۵	۳۲۰۸	۲۳۲	۲۸۷	۷
۳۲	۱۳	۱	۲۷۷	۴۸۵	۳۲۲۱	۲۳۵	۳۰۰	۷
۳۲	۱۳	۱	۲۹۵	۵۴۴	۳۲۹۰	۲۴۰	۳۲۰	۷
۳۴	۱۵	۱	۲۹۶	۵۴۵	۳۳۱۲	۲۴۰	۴۲۰	۷

۴۰	۱۵	۱	۳۰۰	۵۴۶	۳۴۵۱	۲۴۸	۴۹۰	۷
۴۰	۱۵	۱	۳۳۲	۵۵۸	۴۰۵۶	۲۴۸	۵۰۰	۱۱
۴۰	۱۶	۱	۳۴۶	۵۷۸	۴۱۵۸	۲۴۸	۷۰۰	۱۱
۴۰	۲۰	۱	۴۰۲	۵۹۸	۵۲۳۴	۲۴۸	۸۱۰	۱۱
۴۰	۲۲	۲	۴۱۰	۶۱۰	۵۲۷۵	۲۴۸	۸۵۰	۱۱
۴۰	۲۲	۲	۴۹۶	۶۱۰	۵۸۵۲	۲۵۰	۸۵۰	۱۱
۴۰	۲۳	۲	۵۲۸	۶۲۲	۶۰۳۰	۲۷۰	۸۷۰	۱۱
۴۰	۲۶	۲	۷۰۸	۶۳۴	۶۲۵۴	۳۰۰	۸۷۰	۱۲
۴۰	۳۶	۲	۷۵۷	۶۶۶	۸۱۹۷	۳۰۰	۱۱۸۴	۱۲
۴۱	۳۸	۲	۸۰۹	۶۸۶	۸۸۷۳	۳۲۰	۱۲۰۰	۱۲
۴۷	۴۰	۲	۹۲۰	۷۱۲	۹۲۸۷	۳۵۰	۱۲۰۰	۱۲
۴۸	۴۲	۳	۹۳۱	۷۳۴	۹۴۱۹	۴۰۰	۱۲۰۰	۱۲
۵۱	۴۴	۳	۱۱۶۸	۷۵۶	۱۰۱۴۳	۴۳۰	۱۲۱۰	۱۲
۵۸	۴۷	۳	۱۲۳۰	۷۵۸	۱۰۷۰۵	۴۴۰	۱۳۰۶	۱۲
۶۵	۵۲	۳	۱۲۷۱	۸۴۷	۱۲۱۵۱	۴۵۰	۱۴۵۰	۱۲
۶۸	۵۴	۳	۱۲۸۲	۸۴۹	۱۴۴۶۶	۵۰۰	۱۴۶۰	۱۲
۸۱	۶۲	۳	۱۳۱۰	۸۵۴	۱۶۲۱۱	۵۲۰	۱۵۰۰	۱۲
۸۵	۶۵	۴	۱۳۸۰	۹۱۶	۱۹۴۵۰	۸۷۰	۱۵۱۸	۱۲
۱۱۲	۷۶	۴	۱۶۱۶	۱۰۷۹	۱۹۸۵۵	۱۰۳۷	۱۵۷۶	۱۲
۱۱۸	۱۰۵	۵	۱۹۴۲	۱۴۶۴	۲۴۳۸۷	۱۱۳۰	۱۶۵۰	۱۲
۲۱۴	۱۷۵	۹	۴۲۰۰	۱۷۴۵	۳۵۴۶۹	۱۸۰۰	۱۷۸۸	۱۲
۳۲۴	۲۳۴	۹	۹۹۱۰	۱۱۱۸۶	۳۵۶۰۴	۲۲۸۲	۲۲۸۰	۱۲

با توجه به روش پیشنهادی دیانی و با استفاده از داده‌های جدول ۲ برای هر کدام از ۹ معیار مورد مطالعه در کتابخانه‌های استان کردستان میانگین، انحراف استاندارد، چارک اول، میانه و چارک سوم به دست آمد که در جدول ۳ نشان داده شده است:

جدول ۳: مقادیر ۹ معیار در کتابخانه‌های عمومی استان کردستان

معیارها	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	میانه	چارک سوم
ساعات کار روزانه	۱۰/۱	۲/۳۱	۷	۱۱	۱۲
مساحت کل	۸۹۸/۳	۵۸۷	۳۱۵	۸۶۰	۱۳۴۲
مساحت زیربنا	۴۶۵	۴۸۰/۴	۲۳۹	۲۶۰	۴۴۳
تعداد کتب	۹۴۶۰	۸۹۵۷	۳۲۷۳	۵۹۴۱	۱۱۰۶۷
افزایش سالانه کتب	۹۸۴	۱۸۹۲	۵۲۹/۳	۶۱۶	۷۸۰/۳
تعداد اعضاء	۱۰۷۰/۵	۱۷۹۹/۵	۲۹۲	۵۱۲	۱۲۴۰/۳
تعداد کارکنان	۲/۴۱	۲/۰۵	۱	۲	۳
تعداد قفسه	۴۱/۸	۴۹/۱	۱۳	۲۳	۴۸/۳
تعداد صندوقی	۶۰/۱۳	۶۲	۲۴	۴۰	۶۰

از مقایسه جدول ۳ با طبقه‌بندی دیانی (جدول ۱)، جدول ۴ به دست آمده است. برای مقایسه وضعیت ۹ معیار کتابخانه‌های استان کردستان با طبقه‌بندی دیانی از مقایسه میانگین و انحراف استاندارد تک تک هر معیار از جدول ۳ با میانگین و انحراف استاندارد معیار نظیرش در کتابخانه‌های درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ (جدول ۱) استفاده شده است.

جدول ۴: مقادیر نسبت‌های t برای مقایسه ۹ معیار در کتابخانه‌های استان کردستان با ۹ معیار

ارائه شده برای کتابخانه‌های درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ ارائه شده توسط دیانی (۱۳۷۴)

معیارها	درجه کتابخانه			
	۳	۴	۵	۶
ساعات کار روزانه	- ۰/۴۸۵۱	- ۰/۶۶۱۶	- ۰/۵۲۰۲	× ۳/۲۰۸۱
مساحت کل	- ۱/۶۰۳۹	× - ۱/۸۴۸۳	۰/۵۹۰۸	- ۱/۲۹۹۹
مساحت زیربنا	× - ۱/۸۰۹۸	- ۰/۸۸۲۱	× ۱/۸۶۶۷	× ۴/۶۸۸۱
تعداد کتب	× - ۳/۲۷۰۹	- ۰/۸۹۱۴	۰/۲۳۳۵	× ۳/۷۴۲۹
افزایش سالانه کتب	× ۱/۸۶۰۸	× ۱/۹۰۷۵	× ۲/۷۵۴۸	× ۳/۱۶۳۴
تعداد اعضاء	× - ۱/۹۴۳۴	۰/۲۱۷۳	۱/۰۳۱۷	× ۳/۲۰۳۶
تعداد کارکنان	- ۱/۱۲۴۸	- ۰/۸۷۶۷	۱/۱۵۷۰	× ۳/۴۳۳۳
تعداد قفسه	× - ۱/۸۶۷۷	- ۰/۰۲۰۳	۱/۳۲۲۱	× ۳/۰۲۸۵
تعداد صندلی	× - ۱/۸۵۴۱	- ۰/۸۲۵۹	۱/۴۶۵۶	× ۳/۲۴۷۰
T جدول با توجه به n	- ۱/۶۷۲۳	۱/۶۷۱۶	۱/۶۶۶۷	۱/۶۶۴۳
نمونه‌های مورد مقایسه	n = ۲۸	n = ۲۹	n = ۵۰	n = ۶۱

موارد ستاره دار در سطح $p < ۰/۰۵$ دارای اختلاف معنی دار است.

توضیح: t به دست آمده در صورتی معنی دار است که قدر مطلق آن (بدون در نظر گرفتن علامت مثبت و منفی) از t جدول بزرگ‌تر باشد. علامت مثبت معنی دار نشان دهنده این است که معیار مربوط به کتابخانه‌های استان کردستان از معیار کتابخانه‌های درجه مورد مقایسه برتر است و علامت منفی معنی دار یعنی معیار مربوط به کتابخانه‌های استان کردستان از معیار کتابخانه‌های درجه مورد مقایسه پایین تر است.

بر اساس داده‌های جدول ۴ کتابخانه‌های استان کردستان در مقایسه با طبقه‌بندی دیانی (۱۳۷۴)

دارای وضعیت زیر هستند:

۱. در مقایسه با کتابخانه‌های درجه ۶، به جز در یک معیار (مساحت کل) در بقیه معیارها میانگین کتابخانه‌های استان کردستان در جایگاهی برتر از کتابخانه‌های درجه ۶ قرار دارد.
 ۲. در مقایسه با کتابخانه‌های درجه ۵، در دو معیار (مساحت زیر بنا و افزایش سالانه کتب) میانگین کتابخانه‌های استان کردستان در جایگاهی برتر از کتابخانه‌های درجه ۵ قرار دارد. در بقیه هفت معیار اختلاف معنی‌دار نیست و می‌توان گفت در یک سطح قرار دارند.
 ۳. در مقایسه با کتابخانه‌های درجه ۴، میانگین کتابخانه‌های استان کردستان از نظر افزایش سالانه کتب برتر از کتابخانه‌های درجه ۴ و از نظر مساحت کل پایین‌تر از کتابخانه‌های درجه ۴ قرار دارد. در بقیه ۷ مورد اختلاف معنی‌دار نیست و می‌توان گفت در یک سطح قرار دارند.
 ۴. در مقایسه با کتابخانه‌های درجه ۳، در ۵ معیار (مساحت زیر بنا، تعداد کتب، تعداد اعضاء، تعداد قفسه و تعداد صندوق) میانگین کتابخانه‌های استان کردستان پایین‌تر از کتابخانه‌های درجه ۳ قرار دارد. در یک معیار (افزایش سالانه کتب) میانگین کتابخانه‌های استان کردستان در جایگاهی برتر از کتابخانه‌های درجه ۳ قرار دارد. در یک معیار (افزایش سالانه کتب) میانگین کتابخانه‌های استان کردستان در جایگاهی برتر از کتابخانه‌های درجه ۳ قرار دارد. در سه معیار باقیمانده (ساعات کار روزانه، مساحت کل و تعداد کارکنان) با کتابخانه‌های درجه ۳ اختلاف معنی‌دار نیست.
- تحلیل خرد: مقایسه تک تک کتابخانه‌های عمومی استان کردستان با میانگین کل استان کردستان و طبقه بندی دیانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ کشور
- در این قسمت برای هر کدام از ۳۲ کتابخانه عمومی موجود در استان کردستان دو مقایسه صورت گرفته است. هر دو مقایسه مربوط به هر کتابخانه در یک جدول^۱ ارائه شده است.

۱ - جهت جلوگیری از طولانی شدن مقاله تنها چهار نمونه از این جدول‌ها ارائه شده است. برای کسب اطلاع از وضعیت سایر کتابخانه‌های عمومی استان کردستان به اصل پایان‌نامه مراجعه شود: «حسینی، سیدمهدی، بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان کردستان و مقایسه آنها با طبقه بندی دیانی (۱۳۷۴) در مورد کتابخانه‌های عمومی درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ کشور. پایان‌نامه (کارشناسی ارشد) - دانشگاه شهید چمران اهواز: دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۳۸۰».

ابتدا هر کدام از ۹ معیار موجود در هر کدام از ۳۲ کتابخانه با چارک اول، میانه و چارک سوم کل کتابخانه‌های استان کردستان مقایسه شده است و سپس با چارک اول، میانه و چارک سوم ارائه شده در طبقه‌بندی دبانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ کشور مقایسه گردیده است و در زیر هر جدول، با توجه به نتیجه مقایسه کتابخانه، جهت حرکت کتابخانه پیشنهاد گردیده است.

به منظور بیان روشن‌تر چگونگی این مقایسه، لازم است ابتدا توضیح کوتاهی در خصوص نحوه استفاده از جدول‌های مربوطه ارائه شود.

۱. عنوان کتابخانه مورد مقایسه در بالای جدول نوشته شده است.
۲. در سمت راست جدول دو ستون اصلی وجود دارد که در یکی عنوان ۹ معیار مورد بررسی و در ستون دیگر مقادیر معیارها در کتابخانه مورد مطالعه قرار دارد. (مثلاً، در جدول ۵ برای معیار ساعت کار روزانه عدد ۱۲ و برای مساحت کل عدد ۱۳۰۶ وجود دارد).
۳. در قسمت دیگر جدول دو عنوان اصلی وجود دارد که در دو ستون جدا از هم نشان داده شده است. در ستون مقایسه استان در مقابل هـ معیار هفت خانه وجود دارد که به ترتیب پایین‌تر از چارک اول، هم تراز چارک اول، بین چارک اول و میانه، هم تراز میانه، بین میانه و چارک سوم، هم تراز چارک سوم و بالاتر از چارک سوم استان را نشان می‌دهد و هر معیار کتابخانه مورد مطالعه در مقایسه با همان معیار استان در هر کجا قرار گرفته باشد با علامت «*» مشخص شده است (مثلاً در جدول ۵ معیار ساعت کار روزانه کتابخانه عمومی شهرستان بانه، در مقایسه با ساعت کار روزانه کل کتابخانه‌های استان کردستان، هم تراز کتابخانه‌هایی است که در چارک سوم توزیع فراوانی استان قرار دارند و می‌توان گفت که این کتابخانه از نظر ساعت کار روزانه از وضعیت نسبتاً خوبی برخوردار می‌باشد. اما، معیار تعداد کتب روستای آرم‌رده (جدول ۶) در جایگاهی پایین‌تر از چارک اول استان قرار دارد و می‌توان گفت این کتابخانه از لحاظ تعداد کتب وضعیت مطلوبی ندارد). در ستون دیگر وضعیت کتابخانه مورد مطالعه در مقایسه با طبقه‌بندی دبانی (۱۳۷۴) برای کتابخانه‌های عمومی درجه ۳، ۴، ۵ و ۶ کشور آمده است. در این ستون نیز در مقابل هر معیار هفت خانه وجود دارد که به ترتیب از پایین‌تر از چارک اول، شروع می‌شود و به

بالا تر از چارک سوم خاتمه می‌یابد. در این جدول مقدار موجود برای هر کدام از ۹ معیار در کتابخانه مورد مطالعه با چارک اول، میانه و چارک سوم همان معیار به ترتیب در کتابخانه‌های درجه ۶، ۵، ۴، ۳ ارائه شده توسط دیانی (جدول ۱) مقایسه شده است و این مقدار در هر کجا قرار گرفته باشد درجه کتابخانه ای که این معیار با آن وضعیت برابر است، در داخل خانه های هفت گانه ثبت شده است. مثلاً، در جدول ۵ معیار ساعت کار روزانه کتابخانه عمومی بانه هم تراز چارک سوم کتابخانه های درجه ۳ قرار دارد و در همان جدول معیار مساحت زیربنای کتابخانه عمومی بانه بین چارک اول و میانه کتابخانه های درجه ۴ قرار دارد و از نظر تعداد کارکنان هم تراز میانه کتابخانه های درجه ۴ می‌باشد.

برای جلوگیری از آشفتگی در مقایسه معیارهای موجود مورد مطالعه با طبقه بندی دیانی از خط‌مشی زیر پیروی شده است:

۱. مقایسه از کتابخانه های درجه ۶ شروع و به کتابخانه های درجه ۳ ختم شده است (چون کتابخانه های درجه ۶، از لحاظ امکانات، ضعیف ترین گروه و کتابخانه های درجه ۳ قویترین گروه این طبقه بندی هستند).

۲. تا زمانی که معیار کتابخانه مورد مطالعه از چارک سوم کتابخانه های دارای درجات ضعیف در جدول ۳ بیشتر نباشد، نباید آنرا با چارک اول یا میانه کتابخانه های درجات برتر مقایسه کرد (مثلاً، تا معیاری از چارک سوم همان معیار در کتابخانه های درجه ۶ برتر نباشد، نباید آن را با چارک اول و میانه کتابخانه های درجه ۵ مقایسه کرد).

۳. جهت مقایسه یک معیار در صورتی که چارک اول و میانه یا میانه و چارک سوم مورد مقایسه در جدول با هم برابر باشند معیار بزرگ‌تر در جدول ثبت شده است (مثلاً، چارک اول و میانه تعداد کارکنان کتابخانه های درجه ۶ هر دو (۱) می‌باشد. وقتی کتابخانه ای که مقایسه شده تعداد کارکنانش با چارک اول و میانه کتابخانه های درجه ۶ (جدول ۱) برابر باشد علامت درجه ۶ در زیر میانه ثبت شده است).

باید این نکته را یادآوری نمود که توصیه در جهت افزایش و یا تسریع جنبه هایی از ۹ معیار برای هر کتابخانه مورد مطالعه به معنی متوقف کردن رشد سایر جنبه ها نیست. بلکه بایستی

جنبه‌های دیگر نیز از آهنگ رشد معمولی خود برخوردار باشند. توصیه‌هایی که تحت عنوان جهت حرکت آمده‌اند بدین معنی است که کتابخانه موردنظر علاوه بر جریان عادی، اگر قرار است برنامه ریزی انجام دهد، ضروری است به توسعه و رشد این جنبه‌ها اولویت بیشتری بدهد تا به سطح کتابخانه‌های دارای وضعیت بهتر برسد.

با توجه به مطالب فوق وضعیت برخی از کتابخانه‌های عمومی استان کردستان به قرار زیر

است:

جدول ۵: موقعیت کتابخانه عمومی شهر بانه با توجه به ۹ معیار

کتابخانه عمومی بانه											
معیارها			مقادیر			وضعیت کتابخانه در مقایسه با استان کردستان			وضعیت کتابخانه در مقایسه با طبقه بندی دیانی (۱۳۷۴)		
چهارم	میان	چهارم	چهارم	میان	چهارم	اول	میان	چهارم	اول	چهارم	
ساعات کار روزانه	۱۲	*							درجه ۳	چهارم	
مساحت کل	۱۳۰۶	*							درجه ۴	چهارم	
مساحت زیربنا	۴۳۰	*						درجه ۴		چهارم	
تعداد کتب	۱۹۴۵۸	*							درجه ۳	چهارم	
افزایش سالانه کتب	۹۱۶	*								درجه ۳	
تعداد اعضا	۱۲۸۲	*							درجه ۴	چهارم	
تعداد کارکنان	۳	*							درجه ۴	چهارم	
تعداد قفسه	۶۲	*							درجه ۳	چهارم	
تعداد صندلی	۵۱	*							درجه ۵	چهارم	

همانطور که جدول ۵ نشان می‌دهد کتابخانه عمومی بانه دارای وضعیت زیر است:

الف) در سطح استان: در ۵ معیار از چارک سوم استان بالاتر است. در یک معیار هم تراز چارک سوم استان و در سه معیار بالاتر از میانه استان قرار گرفته است.

ب) در سطح کشور: از نظر ساعات کار روزانه، تعداد کتب، افزایش سالانه کتب و تعداد قفسه هم تراز کتابخانه های درجه ۳ می باشد. از نظر مساحت کل، مساحت زیربنا، تعداد اعضاء و تعداد کارکنان هم تراز کتابخانه های درجه ۴ است و از نظر تعداد صندلی هم تراز کتابخانه های درجه ۵ می باشد. جهت حرکت: بهتر است در جهت افزایش تعداد صندلی، تعداد کارکنان، مساحت زیربنا و تعداد اعضاء تلاش بیشتری صورت گیرد.

جدول ۶: موقعیت کتابخانه عمومی روستای آرمرده (بانه) با توجه به ۹ معیار

کتابخانه عمومی روستای آرمرده (بانه)											
وضعیت کتابخانه در مقایسه با طبقه بندی دبانی (۱۳۷۴)				وضعیت کتابخانه در مقایسه با استان کرمان				مقادیر			
چارک سوم	چارک اول	میانه	چارک اول	چارک سوم	چارک اول	میانه	چارک اول				
			درجه ۶				*	۷	ساعات کار روزانه		
		درجه ۵				*		۸۷۰	مساحت کل		
		درجه ۵					*	۲۴۰	مساحت زیربنا		
				درجه ۶			*	۳۰۸۲	تعداد کتب		
درجه ۳							*	۵۴۶	افزایش سالانه کتب		
			درجه ۶				*	۲۲۱	تعداد اعضاء		
							*	۱	تعداد کارکنان		
		درجه ۶						۱۰	تعداد قفسه		
			درجه ۵				*	۳۲	تعداد صندلی		

با توجه به جدول ۶ کتابخانه عمومی روستای آرمرده (بانه) دارای وضعیت زیر است:

الف) در سطح استان: در یک معیار بین میانه و چارک سوم استان، در دومعیاریین چارک اول و میانه استان، در دو معیار هم تراز چارک اول استان و در سه معیار پایین تراز چارک اول استان قرار دارد.

ب) در سطح کشور: از نظر افزایش سالانه کتب هم تراز کتابخانه های درجه ۳، از نظر مساحت کل، مساحت زیر بنا و تعداد صندلی هم تراز کتابخانه های درجه ۵ و از نظر تعداد قفسه، ساعات کار روزانه، تعداد اعضاء و تعداد کتب هم تراز کتابخانه های درجه ۶ می باشد.

جهت حرکت: بهتر است در جهت افزایش تعداد کتب، ساعات کار روزانه، تعداد اعضاء و تعداد قفسه برای رسیدن به سطح کتابخانه های درجه ۵ گام بردارد.

جدول ۷: موقعیت کتابخانه عمومی مرکزی سنندج با توجه به ۹ معیار

کتابخانه عمومی مرکزی سنندج											
وضعیت کتابخانه در مقایسه با طبقه بندی دیانی (۱۳۷۴)			وضعیت کتابخانه در مقایسه با استان کردستان						مقادیر		
چارک سوم	میانه	چارک اول	چارک سوم	میانه	چارک اول	چارک سوم	میانه	چارک اول			
درجه ۲										۱۲	ساعات کار روزانه
درجه ۳						*				۲۲۸۲	مساحت کل
درجه ۳						*				۱۷۸۸	مساحت زیر بنا
درجه ۲						*				۳۵۶۰۴	تعداد کتب
درجه ۳						*				۱۱۱۸۶	افزایش سالانه کتب
درجه ۳						*				۹۹۱۰	تعداد اعضاء
درجه ۳						*				۹	تعداد کارکنان
درجه ۲						*				۲۳۴	تعداد قفسه
درجه ۲						*				۳۲۴	تعداد صندلی

با توجه به جدول ۷ کتابخانه عمومی مرکزی سندج دارای وضعیت زیر است:

الف) در سطح استان: در هشت معیار در جایگاهی بالاتر از چارک سوم استان قرار دارد. از نظر ساعات کار روزانه نیز هم تراز کتابخانه هایی است که در چارک سوم استان قرار دارند.

ب) در سطح کشور: در هشت معیار در جایگاهی بالاتر از چارک سوم کتابخانه های درجه ۳ قرار دارد. از نظر ساعات کار روزانه هم تراز چارک سوم کتابخانه های درجه ۳ است.

جهت حرکت: این کتابخانه هم در استان و هم در سطح کشور در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد و هماهنگی و حفظ تعادل در جهت افزایش همه ۹ معیار برای رسیدن به سطح کتابخانه های درجه ۱ و ۲ لازم دارد.

جدول ۸: موقعیت کتابخانه عمومی شماره یک سندج با توجه به ۹ معیار

کتابخانه عمومی شماره یک سندج										
وضعیت کتابخانه در مقایسه با طبقه بندی دبانی (۱۳۷۴)					وضعیت کتابخانه در مقایسه با استان کردستان					مقادیر
چارک سوم	چارک سوم	میان	چارک اول	چارک سوم	چارک سوم	میان	چارک اول	چارک اول		
درجه ۳				*					۱۲	ساعات کار روزانه
	درجه ۴			*					۱۶۵۰	مساحت کل
درجه ۴				*					۱۱۳۰	مساحت زیر بنا
درجه ۳				*					۲۵۴۶۹	تعداد کتب
درجه ۴				*					۱۴۶۴	افزایش سالانه کتب
درجه ۳				*					۴۲۰۰	تعداد اعضاء
درجه ۴				*					۹	تعداد کارکنان
درجه ۳				*					۱۷۵	تعداد قفسه
درجه ۲				*					۲۱۴	تعداد صندلی

همانطور که در جدول ۸ نشان داده شده است، کتابخانه عمومی شماره یک سنندج دارای وضعیت زیر است:

الف) در سطح استان: در هشت معیار در جایگاهی بالاتر از چارک سوم استان قرار دارد. در یک معیار نیز هم تراز چارک سوم استان می باشد.

ب) در سطح کشور: در هفت معیار در جایگاهی بالاتر از چارک سوم کتابخانه های درجه ۳ قرار دارد. از نظر ساعات کار روزانه هم تراز چارک سوم کتابخانه های درجه ۳ و از نظر مساحت کل بین میانه و چارک سوم کتابخانه های درجه ۴ قرار دارد.

جهت حرکت: این کتابخانه هم در سطح استان و هم در سطح کشور در وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است، هماهنگی و حفظ تعادل در جهت افزایش همه ۹ معیار برای رسیدن به سطح کتابخانه های درجه ۲ و درجه ۱ لازم دارد.

نتایج

نتایج پژوهش حاضر را می توان به صورت زیر خلاصه کرد:

در تحلیل کلان، میانگین کتابخانه های عمومی استان کردستان، در مقایسه با طبقه بندی دیبانی (۱۳۷۴)، به طور معنی داری در جایگاهی بالاتر از کتابخانه های درجه ۶ قرار دارند. در دو مورد بالاتر از کتابخانه های درجه ۵ قرار دارند و در هفت معیار باقی مانده اختلاف معنی داری با کتابخانه های درجه ۵ ندارند. در یک مورد پایین تر از کتابخانه های درجه ۴ و در یک مورد بالاتر از کتابخانه های درجه ۴ قرار دارند و در هفت معیار باقی مانده با کتابخانه های درجه ۴ اختلاف معنی دار ندارند. در مقایسه با کتابخانه های درجه ۳، در پنج معیار به طور معنی داری در جایگاهی پایین تر از کتابخانه های درجه ۳ قرار دارند، در افزایش سالانه کتب بالاتر از کتابخانه های درجه ۳ قرار دارند و در بقیه موارد اختلاف معنی دار نمی باشد.

می توان گفت، بطور کلی، میانگین کتابخانه های عمومی استان کردستان در ردیف کتابخانه های درجه ۵ و درجه ۴، معرفی شده در طبقه بندی دیبانی، قرار دارند.

در برنامه ریزی‌هایی که توسط هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور و مسئولان استان برای کتابخانه‌های عمومی صورت می‌گیرد، بهتر است به افزایش معیارهایی نظیر مساحت زیربنا، تعداد کتب، تعداد اعضاء، تعداد قفسه و تعداد صندلی توجه بیشتری مبذول گردد.

اگرچه میانگین کتابخانه‌های عمومی استان کردستان، تقریباً، هم تراز کتابخانه‌های درجه ۵ و درجه ۴ طبقه بندی دیانی است. اما، ۹ معیار مورد مطالعه در تک تک کتابخانه‌های عمومی از وضعیت بسیار متفاوتی برخوردار است. مثلاً، کتابخانه‌های مرکزی و شماره یک سنندج، تقریباً، در همه ۹ معیار بالاتر از چارک سوم کتابخانه‌های درجه ۳ قرار دارند، در صورتیکه ۹ معیار موجود در کتابخانه‌های درجه ۲ و درجه ۳ همین شهر از موقعیت پایین‌تر و متفاوت‌تری برخوردارند.

با توجه به مطلب فوق، بهتر است مسئولان کتابخانه‌های عمومی استان کردستان در اختصاص دادن بودجه و امکانات به این تفاوت‌ها که در تحلیل خرد هر کتابخانه، آمده است توجه داشته باشند و متناسب با نیاز هر کتابخانه امکانات کافی اختصاص دهند.

منابع

- دیانی، محمدحسین (۱۳۷۴). استانداردهای کمی برای کتابخانه‌های عمومی با نگاهی به کتابخانه‌های عمومی خوزستان، مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال دوم، شماره اول و دوم، ص ۷۵-۵۱.
- صافی، قاسم (۱۳۷۹). راههای گرایش و افزایش میزان مطالعه در کتابخانه‌های عمومی. نشریه کتابداری، سال سی و چهارم، دفتر سی و پنجم، ص ۲۳.
- مزینانی، علی (۱۳۷۸). یادداشت سردبیر. فصلنامه پیام کتابخانه، سال نهم، شماره چهارم، زمستان.
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۷۰). شناسنامه کتابخانه‌های عمومی ایران. تهران: هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.

شرو، شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی